

Középtávú előrejelzés a makrogazdaság és az államháztartás folyamatairól

Készítette:
Vincze János

2015. április 28.

Tartalom

Vezetői összefoglaló	3. oldal
I. Bevezetés	13. oldal
II. A makrogazdasági projekció	14. oldal
III. Államháztartási projekció	25. oldal
IV. Összefoglaló	44. oldal
V. Felhasznált források	47. oldal
A. Függelék	48. oldal
B. Függelék	51. oldal

Vezetői összefoglaló

Helyzetértékelés a gazdaság és a költségvetés állapotáról

2014-ben a magyar reál GDP növekedési üteme 3,6 % volt, ami mind az elmúlt évekhez képest, mind az Uniós tagállamok 2014-es teljesítményéhez képest nagyon jónak mondható. Ugyanakkor általánosan elfogadottnak mondható az a meglátás, miszerint ezt a magas ütemet egyedi tényezők, és részben olyan aktív gazdaságpolitikai beavatkozások okozták, amelyek a következő években már nem lesznek jelen, így a növekedési ütem csökkenése várható az általunk vizsgált 2015-2018-as periódusban. Megoszlanak azonban a vélemények arról, hogy a 2014-es lendület mennyire tart ki a következő években.

A 2014-es növekedés alapvetően beruházás alapú – és nagy részben a kormányzati beruházásoknak köszönhető - volt, míg a várakozások szerint 2015-ben a beruházások helyét a belföldi kereslet egy másik eleme, a lakossági fogyasztás, veszi át, mint a növekedés fő motorja. Ez azt is jelenti, hogy a külkereskedelem, amely a közelmúltban és a közeljövőben meghatározó volt, és hosszú távon marad is, a magyar gazdasági növekedésben mintegy szokatlanul kis szerepet kap.

Az inflációs folyamatok 2014-ben azzal a sajátossággal bírtak, hogy lényegesen eltért a GDP deflátor árindexe és a fogyasztói árindex egymástól, mégpedig úgy, hogy az utóbbi – nem kis részben ismét kormányzati beavatkozásoknak betudhatóan – alacsonyabb volt. A várakozások szerint a rés 2015-ben összehúzódik.

Szintén jó részben az állami foglalkoztatáspolitikára – közmunka program – a foglalkoztatás jelentősen bővült 2015-ben, és ez a bővülés, ha nem is ugyanolyan mértékben, folytatódni fog 2015-ben is.

2014-ben az államháztartási hiány lényegesen kedvezőbben alakult a vártnál, részben a vártnál magasabb GDP növekedési ütem miatt is, de részben több adófajta bevételeinek váratlanul kedvező alakulása, és a kiadások kordában tartása miatt is.

A Nemzetgazdasági Minisztérium adatai szerint a tervezett 2,9 százalék helyett 2,6 százalék lesz a pénzforgalmi szemléletű államháztartási hiány 2014-ben, ami azt

jelenti, hogy 0,773-ről 0,769-re csökken az államadósság/GDP hányados. Az MNB 2015-re a szabad tartalékok zárolásával és 2,4 %-os ESA hiánnyal számol. Mi elfogadjuk a költségvetési tervben rögzített előirányzat teljesülését erre az évre, ami kicsivel több, mintegy 2,6 %-os GDP arányos pénzforgalmi hiányt jelent.

A makroökonómiai előrejelzések és a költségvetési kivetítések

Alap makroökonómiai előrejelzésünket a következő táblázat foglalja össze:

Alap előrejelzés (éves növekedési ütemek százalékban)

	2014	2015	2016	2017	2018
Reál GDP	3,6	2,7	2,2	2,1	2,2
Lakossági fogyasztás	1,7	3,0	2,5	1,8	1,9
Közösségi fogyasztás	2,1	0,5	0,5	0,5	0,5
Állóeszköz felhalmozás	11,7	3,5	0,5	1,2	1,6
Export	8,7	6,4	6,6	6,4	6,4
Import	10,0	6,8	6,7	6,2	6,3
GDP deflátor	3,1	2,5	2,2	2,2	2,1
CPI	-0,2	0,1	1,6	1,8	2,0
Átlagbér	2,5	3,5	3,4	3,0	3,0
Foglalkoztatás	5,3	1,1	0,2	0,1	0,0

Mivel több olyan eleme is van az előrejelzésünknek, ahol lehetséges, hogy optimistább feltételek fognak teljesülni – alapvetően ezekre épül az MNB 2015-ös

márciusi inflációs jelentésében megfogalmazott előrejelzés – számítottunk egy optimista előrejelzési változatot is, aminek eredményeit az alábbi táblázat tartalmazza.

Optimista scenárió

	2015	2016	2017	2018
Reál GDP	3	2,5	2,6	2,6
Lakossági fogyasztás	3,3	2,8	2,6	2,6
Közösségi fogyasztás	0,5	0,5	1	1
Állóeszköz felhalmozás	3,5	1,5	2,5	2,5
Export	7,4	7,5	7,5	7,5
Import	7,8	7,7	7,7	7,7
GDP deflátor	2,7	2,8	2,9	3,0
Infláció	0,5	2,0	2,7	2,9
Átlagbér	3,5	3,8	3,9	4,0
Foglalkoztatás	2	1	0,5	0,5

A makroökonómiai pálya értékelése és bizonytalanságai

Alap GDP előrejelzésünk 2015-ben 0,5 %-kal, 2016-ra pedig 0,3 %-kal kisebb növekedést jósol, mint az MNB 2015. márciusi előrejelzése. Az IMF 2015 márciusi középtávú projekcióját egész horizontunkon össze tudjuk hasonlítani előrejelzésünkkel, és azt látjuk, hogy a GDP négy évének előrejelzésében jelentéktelen a különbség a két projekció között. Alap előrejelzésünk mind 2015-re,

mind 2016-ra meghaladja 0,3 százalékponttal az Európai Bizottság 2015 márciusi előrejelzését a GDP növekedési ütem tekintetében. Az egyes előrejelzések közti különbségek elsősorban a fogyasztás szerepének megítélése miatt különböznek, amely részben a dezinfláció, részben a lakossági adósságállomány csökkenése, részben pedig a foglalkoztatás növekedés hatásainak optimistább vagy kevésbé optimistább megítélésén alapulnak. Optimista előrejelzésünk lényegében közelebb viszi előrejelzésünket az MNB álláspontjához, habár a mi számításaink a belföldi kereslet növekedésének nagyobb import keresletnövelő hatást tulajdonítanak, tompítva a belföldi kereslet GDP ösztönző hatásait.

Bár az alap előrejelzés mellé egy optimista scenáriót is felvázoltunk, megemlítendő, hogy különösen hosszabb távon a magyar makrogazdasági pálya számos negatív kockázattal is terhelt. Előrejelzésünkben ezeket nem fontoltuk meg, mintegy bízva abban, hogy ezek hatásai elsősorban előrejelzési horizontunk után fognak jelentkezni.

Ezek közül a negatív hatások közül kiemelendő az, hogy a magyar beruházási magatartás nagy koncentrációt mutat – nemcsak az állami, hanem a magánberuházások koncentráltsága miatt is - ami azt jelenti, hogy a beruházási teljesítmény könnyen ingadozhat ugyanolyan szélsőségesen a jövőben, mint ahogyan azt a múltban tette.

Az export teljesítmény hosszabb távon függ a potenciális termelési kapacitásoktól. Jóllehet reálárfolyam oldalról, amit a mi előrejelzésünk is figyelembe vesz, egyelőre nem látszanak problémák, léteznek olyan indikátorok, amelyek azt mutatják, hogy a magyar gazdaság export szektora veszített nemzetközi versenyképességéből (lásd az IMF márciusi ország- tanulmányát).

A foglalkoztatás növekedése és a munkanélküliség csökkenése a munka-termelékenység csökkenésével járt, és nem világos, hogy a közmunkára alapozott megoldás mennyire oldja meg hosszú távon a munkapiac oldaláról azt a problémát, hogy régiós összehasonlításban alacsony Magyarország potenciális GDP növekedési üteme.

Az utóbbi években számos ágazati jellegű adót vezetett be a kormány, amelyek visszavetették több - elsősorban nem-külkereskedő - ágazat beruházási

teljesítményét. Ennek hatásai a gazdaság hosszú távú teljesítményére bizonytalanok. Jóllehet közvetlenül nem befolyásolják az export versenyképességét, de közvetve, például az alacsonyabb nem-külkereskedő kínálat által generált áremelkedések következményeként, okozhatnak a jövőben reálárfolyam feszültségeket, amelyek az exportáló ágazatok teljesítményére is kihathatnak.

Az államháztartási kivetítések eredményei

Az alapszcenárióhoz tartozó államháztartási projekció

Az államháztartás pénzforgalmi szemléletű bevételei a GDP százalékában

Államháztartási bevételek	2015	2016	2017	2018
Vállalati adók	3,9	4,0	4,0	4,0
ebből: Társasági adó	1,0	1,2	1,2	1,2
Fogyasztáshoz kapcsolódó adók	12,8	12,7	12,6	12,5
ebből: ÁFA	9,5	9,4	9,4	9,4
jövedéki adó	2,7	2,7	2,6	2,5
tranzakciós illeték	0,6	0,6	0,6	0,6
Lakossági adók	5,4	5,3	5,3	5,2
ebből: SZJA	4,9	4,8	4,8	4,7
TB alapok bevételei	13,0	12,9	12,7	12,5
Elkülönített alapok bevételei	1,5	1,5	1,5	1,5
Egyéb bevételek	10,0	10,0	10,0	10,0
Összes bevétel	46,8	46,7	46,4	46,0

Kirajzolódik az a tendencia, hogy a bevételek aránya a GDP-hez viszonyítva csökken, összességében az időszak végére mintegy 1,2 százalékponttal 2015-ös értékéhez képest.

Az államháztartás pénzforgalmi szemléletű kiadásai a GDP százalékában

Államháztartási kiadások	2015	2016	2017	2018
Támogatások	1,8	1,8	1,7	1,7
Családi támogatások	2,1	2,1	2,0	2,0
Általános kiadások	23,7	23,6	23,6	23,6
TB kiadások	14,7	14,3	14,0	13,7
Elkülönített alapok kiadásai	1,7	1,6	1,5	1,5
Önkormányzatok nettó kiadása	1,9	2,2	2,2	2,2
Kamatkiadások	3,3	3,2	3,2	3,2
Összes kiadás	49,1	48,7	48,3	47,9

Projekciónk szerint 2015 és 2018 között a kiadások mintegy 0,6 százalékponttal csökkennek, aminek főképpen a társadalombiztosítási kiadások súlyának csökkenése az oka.

Államháztartási egyenleg a GDP százalékában és az adósságráta (alapszcenárió)

	2015	2016	2017	2018
Bevételek	46,8	46,1	46,1	45,7

Kiadások	49,3	48,4	48,3	47,9
Egyenleg	-2,6	-2,3	-2,2	-2,2
Adósság/GDP	0,756	0,745	0,734	0,721

Alapváltozatunk változatlan költségvetést feltételezve csökkenő államháztartási deficitet, és csökkenő adósságrátát mutat. Ennek legfőbb „oka” a TB alapok egyenlegének a javulása. Mind a bevételek, mind a kiadások csökkennek a projekció szerint a GDP százalékában kifejezve, ám az utóbbiak csökkenése meghaladja az előbbieket.

Az államháztartás pénzforgalmi szemléletű bevételei a GDP százalékában (optimista scenárió)

Államháztartási bevételek	2015	2016	2017	2018
Vállalati adók	3,9	4,0	4,0	4,0
ebből: Társasági adó	1,0	1,2	1,2	1,2
Közvetett adók	12,8	12,9	12,8	12,7
ebből: ÁFA	9,5	9,4	9,3	9,3
jövedéki adó	2,7	2,6	2,6	2,5
tranzakciós illeték	0,6	0,6	0,6	0,6
Lakossági adók	5,4	5,3	5,3	5,2
ebből: SZJA	4,9	4,8	4,8	4,7
TB alapok bevételei	13,0	12,8	12,7	12,6
Elkülönített alapok bevételei	1,5	1,4	1,4	1,4
Egyéb bevételek	10,0	10,0	10,0	10,0
Összes bevétel	46,8	46,6	46,3	46,0

Az alapváltozathoz képest megállapítható, hogy itt jelentős a csökkenés a bevételi hányadban.

Az államháztartás pénzforgalmi szemléletű kiadásai a GDP százalékában (optimista scenárió)

Államháztartási kiadások	2015	2016	2017	2018
Támogatások	1,8	1,8	1,8	1,7
Családi támogatások	2,1	2,0	2,0	1,9
Központi kiadások	23,7	23,6	23,6	23,6
TB kiadások	14,7	14,2	13,8	13,4
Elkülönített alapok kiadásai	1,7	1,6	1,5	1,5
Önkormányzatok nettó kiadásai	1,9	2,2	2,2	2,2
Kamatkiadások	3,3	3,2	3,2	3,2
Összesen	49,3	48,8	48,3	47,8

Itt is ugyanazt a csökkenő tendenciát látjuk összességében, mint a bevételeknél.

Államháztartási egyenleg a GDP százalékában (optimista scenárió)

	2015	2016	2017	2018
Bevételek	46,8	46,6	46,3	46,0
Kiadások	49,3	48,8	48,3	47,8
Egyenleg	-2,5	-2,2	-2,0	-1,8
Adósság	0,753	0,736	0,717	0,696

Az optimista scenárió a bevételek és kiadások súlyának jelentősebb csökkenése mellett az államháztartási hiány csökkenését is előre vetíti az alapváltozathoz képest, és az adósságráta is ennek megfelelően jobban csökken, mint az alapszenárióban.

Eltérések a „változatlan költségvetés” feltevéstől

Kivetítésünk szerint változatlan költségvetés feltételezésével az államháztartási hiány 2018-ig csökkenő pályán lesz, míg az államháztartási hiány biztosan 3% alatt marad. Az adósság csökkenése az előző évtized végéhez és a mostani évtized első éveéhez viszonyítva magasabb növekedési ütemen, az adósság kamatköltségeinek csökkenésén, és a társadalombiztosítási rendszer kedvezően alakuló egyenlegén alapul.

Már a kivetítési időszak végén megjelenhetnek a Paksi bővítés költségei, amivel nem számoltunk. Ha ez a GDP 1,1 százalékára rúg, akkor már 2018-ban is csak az optimista scenárió esetén marad az államháztartási hiány a 3 %-os szint körül.

Amennyiben kiigazításra lenne szükség, nem világos, hogy ez milyen forrásból származhatna, különösen, ha figyelembe vesszük a kormány adócsökkentési ígéreteit, amelyek 2016-tól „esedékesek”. Sem a monetáris politika, sem az ágazati adók kínálta lehetőségek nem tűnnek tovább tágíthatóknak. Az IMF 2015. márciusi ország-tanulmánya identifikál olyan területeket, amelyeken összességében öt év alatt mintegy 4,2 % GDP arányos egyenleg-javítás lenne elérhető, de ezek általában olyan tételek, melyeknek bevezetése politikai, illetve preferenciális okokból nem valószínű. Egyenlegjavítást leginkább az ÁFA beszedés hatékonysága növelésétől várhatunk, illetve abban bízhatunk, hogy az öregedési költségek csökkenése az általunk előrejelzettnél nagyobb mértékben realizálódik. Kockázatelemzések azt mutatják, hogy a makroökonómiai fejlemények alakulására érzékeny a költségvetés helyzete hosszú távon, azaz az általunk változatlan költségvetési feltevés mellett számítottnál nagyobb adósság csökkenésre lenne szükség azért, hogy az állam finanszírozási pozíciója robusztusabbá váljon.

I. Bevezetés

A Költségvetési Tanács a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló törvény alapján véleményt nyilvánít a központi költségvetési törvény tervezetéről, illetve félévente annak végrehajtásáról, az államadósság alakulásáról. Ezen tevékenység elősegítése érdekében az MTA KRTK KTI vállalta, hogy középtávú előrejelzést készít a makrogazdaság és az államháztartás folyamatairól a 2015-2018-as időszakra.

A makrogazdasági előrejelzést – az időszak hosszúsága miatti bizonytalanságból kifolyólag – két változatban készítettük el, és mindkét változathoz számoltunk kivetítést az államháztartás alakulásáról (az államháztartás legfontosabb bevételi és kiadási tételeiről, valamint egyenlegükről, és az államadósságról) azzal a feltevéssel, hogy 2016-tól nem lesz változás az alapvető költségvetési paraméterekben, és viselkedésben 2015-höz képest.

A következőkben először a makrogazdasági előrejelzést írjuk le, majd az ennek alapján készült államháztartási kivetítést (projekciót). A modellezés bizonyos részleteiről az A. függelékben adunk tájékoztatást, míg a B. Függelék kiegészítő statisztikai információkat tartalmaz.

II. A makrogazdasági projekció

A makrogazdasági projekciónk alapszámításait a KT többszektoros makroökonómiai modelljével végeztük, amelyet a Költségvetési Tanács részére 2014-ben készült előrejelzéshez is használtunk. Röviden erről annyit, hogy egy kis nyitott gazdaság alapvetően sztenderd makromodelljéről van szó, ahol rövid távon a kereslet determinálja a GDP-t, de a kínálat és kereslet feszültségei közép és hosszabb távon visszahatnak. Ezen tanulmány függelékében egy rövid összefoglaló található.

Kétféle módon végeztünk módosításokat az alap projekcióhoz képest az előrejelzéseink meghatározásánál. Egyfelől bizonyos idősoros vizsgálatokkal igyekeztünk figyelembe venni olyan hosszabb és rövidebb távú trendeket, amelyeket a többszektoros modell jellege és adatbázisa miatt nem tudott kezelni.

Másfelől a magyar gazdaság legutóbbi éveinek fejleményeit nagyban befolyásolták olyan kormányzati beavatkozások, amelyek makromodellezési vagy ökonometriai eszközökkel „előreláthatatlanok”, vagyis amelyek jövőbeli alakulásáról, és jelen valamint jövőbeli hatásairól leginkább csak informált sejtésekkel rendelkezünk. Ilyenek például a közmunka révén történő foglalkoztatás növekedés, a rezsicsökkentés általi dezinfláció, vagy a beruházások EU finanszírozású részének felhasználása. Ezekről, és az ezekre vonatkozó hipotéziseinkről az alábbiakban az előrejelzés részletes leírásánál lesz szó. Ugyanakkor mivel jelen tanulmány a 2015-2018 időszakra vonatkozik, elengedhetetlennek látszik, hogy az alap előrejelzés mellett egy alternatív változatot is megfogalmazzunk.

A tanulmányban alapvetően konzervatív álláspontot képviselünk az újabb intézkedések hatásainak megítélését, és a külső körülmények alakulását illetően. Ezért az alternatív változat mindegyike optimista alternatívaként értelmezendő. Optimistább feltevésekkel fogunk élni a lakossági és közösségi fogyasztás pályáját illetően, a Növekedési Hitelprogram beruházás ösztönző szerepének megítélésében, a közmunkaprogram foglalkoztatási hatásának bővítő szerepe tekintetében, valamint az exportpiacok növekedési üteme és az inflációs cél elérése vonatkozásában.

Az alap előrejelzés

Lakossági fogyasztás

A lakossági fogyasztást modellünk szerint alapvetően a lakossági jövedelmek befolyásolják, némi késleltetéssel. Ebben különösen nagy szerepük van a bérjövedelmeknek és a nyugdíjaknak. A modell nem veszi figyelembe a jövővel kapcsolatos várakozásokat, valamint a vagyoni helyzet esetleges tényezőktől függő változásait. Amennyiben erre is van információnk (például a devizahitelek rendezése vagy rövid távú bizalmi indexek elérhetősége), akkor ezek fényében módosítjuk előrejelzésünket az alapmodell számításaihoz képest.

A lakossági fogyasztás várakozásunk szerint az utóbbi évek legmagasabb növekedési ütemét fogja elérni 2015-ben. Ennek oka, hogy a fogyasztás bizonyos késéssel reagál a lakossági reáljövedelmek alakulására, amelyek 2014-ben, összehasonlítva az utóbbi évekkkel, nagyon nagy ütemben nőttek. Ez együttes hatása volt a magas bér- és foglalkoztatás-növekedésnek, valamint a váratlanul alacsony inflációnak. Összességében a reálbértömeg 2014-ben körülbelül 8 %-os éves ütemben nőtt. Ugyanígy a nyugdíjak reálértéke is növekedett az alacsony realizált inflációnak betudhatóan, továbbá amiatt, hogy az utóbbi időszakban növekszik a külföldről hazautalt jövedelmek értéke.

Ezekhez a flow tényezőkhez olyan „egyidejű” elemek is kapcsolódnak, mint a devizahitelek számára adott vagyontranszfer, amelyhez járulhat az óvatossági megtakarítási motívum oldódása, és amelynek hatása is elsősorban várhatóan a 2015-ös növekedési ütemben realizálódik. Mindezeket a fejleményeket alátámasztja az is, hogy a GKI fogyasztói bizalmi index magas szinten áll, habár kicsit csökkent az utóbbi hónapokban.

Ezen egyszeri és váratlan hatások elmúlása után azonban várhatóan a lakossági fogyasztás növekedési üteme többé-kevésbé összhangba fog kerülni a potenciális GDP növekedési ütemével, azaz a 2015-ös növekedési ütemhez képest kicsit csökken, mivel a GDP rés várhatóan 2016-ra bezárul. Innentől kezdve további előrejelzésünkben lényegében a hosszú távú GDP növekedési üteméhez tartozó lakossági fogyasztás-növekedési ütemmel számolunk, amely hosszú távú adatok

alapján legalábbis középtávon 1-nél kisebb elaszticitással igazodik a jövedelmek növekedési üteméhez.

Léteznek olyan megfogalmazások is, hogy a növekedés jelenleg és a következő években elsősorban fogyasztás alapú lesz. Modellszámításaink szerint ez középtávon nem lehet igaz a magyar gazdaságra, ezért csak átmenetileg számolunk a GDP növekedési ütemét felülmúló lakossági fogyasztási növekedési ütemmel, hiszen a fogyasztás növekedési üteme tartósan sohasem haladhatja meg a hosszú távú GDP növekedési ütemét. A fogyasztás alapú növekedés fogalma amúgy is csak elszámolási jellegű, mivel a fogyasztás bővülése mögött részben a lakossági bizalom növekedését is látjuk, ami nem lehet kizárólag „fogyasztás alapú”.

Közösségi fogyasztás

A közösségi fogyasztás alapvetően kormányzati döntés következménye, amelynek előrejelzéséhez – különösen rövid vagy közép távon – nincsenek elméleti vagy akár megbízható statisztikai jellegű támpontjaink. A jelenlegi magyar helyzetben leginkább a közelmúlt trendjeiből indulhatunk ki, figyelembe véve azt a tényt, hogy a kiadások relatív csökkenése tartós kormányzati szándéknak tűnik, amit alátámaszt az államháztartási adósság csökkentésének fennmaradó követelménye. Ugyanakkor tekintettel kell lenni az esetleges ellátási feszültségekre, illetve a gazdasági növekedés politikai motívumára is.

A 2013 és 2014-es évek az azt megelőző évekhez képest jelentős közösségi fogyasztás-növekedést hoztak. A következő években azonban reálértékben 0,5 körüli növekedés várható, mivel a kormány úgy tűnik elkötelezett a kiadások GDP arányos csökkenését illetően. Ennek megfelelően a kormányzati fogyasztás előrejelzését exogénnek véve ezzel a feltevéssel élünk az alapváltozatban. A robusztussági vizsgálatoknál azonban megfontoljuk azt is, hogy mi történik, ha 2017-ben és 2018-ban (választások előtti és választási év) újra a 2013-ban és 2014-ben megfigyelt magasabb növekedési ütemeket tapasztalnánk. A kormányzati fogyasztás helyett közösségi fogyasztással számolunk, ezért előrejelzéseink nem vethetők össze közvetlenül az MNB legutóbbi előrejelzéseivel. Részben valószínűleg ennek tudható be, hogy 2015-ös lakossági fogyasztás előrejelzésünk kisebb, mint az MNB előrejelzése, ami tartalmaz kormányzati finanszírozású lakossági fogyasztást is.

Beruházás

A makromodell a beruházások előrejelzésénél elsősorban a várható kereslet tőkeigényét, és a pótlási szükségletet veszi figyelembe szektorális dezaggregációban. Végso előrejelzésünknek azonban tartalmaz olyan tényezőket is, mint az állami beruházások motívumai, valamint az EU alapok elérhetősége. Továbbá meg kell fontolnunk azt is, hogy a Növekedési Hitelprogram hatása (a hitelfeltételek enyhítése illetve a finanszírozási költségek csökkenése) a normális beruházási igényekhez való közelítést jelenti-e, vagy ahhoz képest extra beruházást generál.

A beruházások rövid távú előrejelzése az utóbbi években szinte reménytelen volt Magyarországon. Több éven keresztül volt beruházási szűkülés, amikor az adatok szerint már növekedés lett volna indokolt. Végül 2013-ban elindult a beruházások növekedése, amit 2014-ben kiugróan magas kétszámjegyű beruházási növekedés követett. Ezért mondhatjuk, hogy elszámolási értelemben a 2014-es váratlanul magas GDP növekedési ütem alapvetően a beruházásoknak volt köszönhető.

Két tényezőt kell kiemelni ennek kapcsán: egyrészt az állami, illetve kvázifiskális beruházásokat finanszírozó EU forrásokat, másrészt pedig az autóipari fejlesztéseket. A magas 2013-as és 2014 beruházási növekedési ütemek azonban az előző évek összességében kétszámjegyű csökkenést követtek. Valójában csak a GDP potenciális szintjének helyreállításához voltak elegendőek, és ahhoz, hogy bízni lehessen abban, hogy újra körülbelül 2,5 %-os hosszú távú növekedési ütem érhető el néhány éven belül.

A 2015-ös és 2016-os előrejelzés modellszerűen megint csak nem megvalósítható, mivel olyan egyedi tényezőktől függ, hogy az autóipari fejlesztések kifizetése mennyiben lesz pótolva a növekedési hitelprogram által nyújtott lehetőségek által, illetve hogyan alakul az EU alapok lehívhatósága. Ebben a tekintetben mind az Európai Bizottság, mind pedig az MNB újabban optimistább az eddigieknél. Elfogadva ezt, de kiegészítve modell előrejelzésünkkel kevésbé szaggatott pályát jósolunk, mint akár az EU, akár az MNB 2015-2016-ra, miközben a két év együttes növekedési üteme gyakorlatilag megegyezik ezen előrejelzésekkel.

Ám hosszabb távon (2017-2018) azt várjuk, hogy a beruházások is középtávú trendjüknek megfelelően alakulnak. Tehát a 2015-2016-os speciális körülmények

(EU alapok lehívhatósága, új nagyobb beruházások beindulása, a növekedési hitelprogram) hatásáról egy átlagos várakozással élünk, majd 2017-től feltesszük a hosszú távú trendhez való visszatérést, ami feltételezi, hogy sem a belföldi sem a külföldi hitelpiac oldaláról nem lesz beruházás gátló tényező.

A robusztussági vizsgálatoknál megfontoljuk azt is, hogy mi történik, ha 2016-ra a Növekedési Hitelprogram az általunk vártnál nagyobb beruházás-növekedést eredményez. (Egy másik bizonytalansági tényező, aminek hatása szintén ebbe az irányba hat a lakossági beruházások esetleges megélénkülése, amire szintén van esély.) Ez meglátásunk szerint azt jelentené, hogy bizonyos hosszabb távon szükséges beruházásokat előrehoznának, ami emelné a belföldi jövedelmeket a multiplikatív hatáson keresztül, ám tartósan nem befolyásolná a GDP növekedési ütemét. Ez látszólag konzervatívabb felfogás a Növekedési Hitelprogram hatásait illetően, mint az MNB prognózisában implicit feltevés. Az Európai Bizottság 2015 márciusi jelentése szerint 2015-ben nem biztos, hogy csökken az EU finanszírozás, de 2016-ban feltétlenül.

Külkereskedelem

Magyarország kis nagyon nyitott gazdaság, ahol minden időtávon az export kereslete és teljesítménye döntő hatással van a nemzeti jövedelemre. Alapvetően az export előrejelzése a külső kereslet előrejelzésén alapul, amit csak kis mértékben módosítanak a reálárfolyam hatások és a kapacitások. Az import elsősorban a kereslet méretétől és szerkezetétől függ a modellben és ezen az előrejelzésben nem változtatunk.

Az export és az import növekedése 2014-ben jócskán meghaladta a várakozásokat, mégpedig úgy, hogy elszámolási alapon összességében a külkereskedelem hozzájárulása negatív volt a GDP növekedéshez. Ez a nézőpont azonban nyilvánvalóan félrevezető, statisztikailag bizonyítható, hogy a külkereskedelem mérete hosszú távon erősen korrelál a GDP-vel.

Rövid távon az export nagyságát 2015-ben elsősorban három tényező befolyásolja: a külső kereslet, az új kapacitások és a reálárfolyam hatások. A külső keresletet illetően ma a várakozások mérsékeltek 2015-re nézve, de bizakodóbbak 2016-ra és az azt követő évekre. Az új kapacitások belépésének hatása már úgy tűnik

érvényesült 2014-ben is, tehát erről az oldalról nem sok várható. A reálárfolyam tekintetében a forint leértékelődését ellensúlyozza a nagyobb bérnövekedés, de amúgy sem valószínű, hogy jelentős forint reálárfolyam rugalmassága lenne a magyar exportnak. Ugyanakkor sokan rámutatnak arra, hogy az euró leértékelődése serkenti az euró övezet exportját, és ezen keresztül a magyar exportot is.

Mindezek eredőjeként 2015-re 6,4 %-os éves export-növekedést várunk. A későbbi évekre nem számolunk árfolyamhatással, viszont növekvő uniós kereslettel. Ugyanakkor meg kell fontolnunk azt is, hogy hosszú távon milyen mértékben haladhatja meg a magyar kereskedelem növekedése a világkereskedelem növekedését.

Ezen megfontolások figyelembevételével alapítottuk ki bázis export előrejelzésünket, ugyanakkor a robusztussági vizsgálatok keretében megfontoljuk azt is, ha konzervatív hosszú távú becslésünk helyett nagyobb export-növekedést várhatunk 2017-2018-ban.

Az import 2014-es növekedését részben az energia készletek feltöltése, részben pedig a nagy import igényű beruházási aktivitás indokolja. Feltételezésünk szerint az importigény 2015-től visszaáll hosszú távú szintjére.

Infláció

Magyarország kis, nagyon nyitott gazdaság jellegéből fakadóan az árak alakulását jelentősen befolyásolják a külpiazi (mind export, mind import) árak, illetve azok forint értéke, amit a nominális árfolyam is determinál. Különösen fontos szerep jut az energia áraknak, mivel Magyarország energia importőr. Mind az áraknak, és nagyobb részben a fogyasztói áraknak fontos komponense a nominális bérek és termelékenység alakulása, valamint az is, hogy milyen kereslet-kínálati feszültségek tapasztalhatóak a belföldi piacokon. Modellünk nem tud expliciten figyelembe venni az olyan kormányzati beavatkozások, mint például a rezsicsökkentés, de erre tekintettel vagyunk az előrejelzés kialakításánál.

2014-ben a CPI negatív volt, és jelentősen alacsonyabb, mint a maginfláció. Az alacsony CPI-nek voltak az állami beavatkozás oldaláról okai (rezsicsökkentés), valamint bizonyos küldő okok (alacsony külpiazi infláció). 2015-ben az energia árak és az élelmiszerárak alacsony inflációhoz járulnak hozzá, míg a növekvő fogyasztói

kereslet és a bérek oldaláról infláció-növelő tendenciákat találunk. Hosszabb távon arra számíthatunk, hogy a maginfláció és a CPI találkoznak az inflációs cél közelében, de a következő években még némi eltérés várható. 2016-tól nem számíthatunk a divergens tényezők érvényesülésére.

A számunkra szintén fontos GDP deflátor 3,1 % volt 2014-ben. Ennek oka a cserearány javulás, illetve az állami szektor nagyobb bérkiáramlása volt. 2015-ben is magasabb lesz a deflátor, mint a CPI, habár kevésbé. A deflátor és a CPI közti rés bezárulását dinamikusan becsültük, és ezt használtuk az előrejelzésben.

Munkapiac

A modell a versenyszféra foglalkoztatását alapvetően hosszú távon a kibocsátással hozza összefüggésbe. Ugyanakkor Magyarországon a foglalkoztatás körülbelül negyede az államhoz kötődik, ezért az állami direkt foglalkoztatáspolitikai hatásai jelentős fluktuációkat eredményezhetnek a foglalkoztatás egészében. Ezek előrejelzése – hasonlóan az egyéb állami döntésekhez – megint csak nagyon korlátozottan végezhető el közgazdasági vagy statisztikai alapelvek mentén. További problémát jelent, hogy a foglalkoztatási statisztika foglalkoztatásként számolja el a családtagok állásait függetlenül attól, hogy bel- vagy külföldön vannak-e alkalmazásban. Mivel az egyre szélesebb körben előforduló külföldi munkavállalásnak nincs köze a magyar GDP-hez, ezért a foglalkoztatási adatok számunkra egyre nagyobb zajt hordoznak.

A nominális bérekre elsősorban az infláció és a munka termelékenysége van hatással a modellben. A munka átlagos termelékenysége csökkent az alacsonyabb bérű közmunkások munkapiacra lépése eredményeként, és azt az összetétel-hatást tükrözi bér előrejelzésünk is. A bérek alakulására hat a munkapiac feszessége is, de a munkapiac szegmentáltsága miatt nem számolunk lényeges hatással erről az oldalról az igen jelentős mértékű munkanélküliségi ráta csökkenés ellenére sem.

A foglalkoztatás növekedési üteme 5,3 % volt 2014-ben, ami több egyedi tényezőnek köszönhető a gazdasági növekedés beindulása mellett. A foglalkoztatottak száma növekedésének jelentős forrása volt a közmunka, másrészt a kormányzati szektor ettől függetlenül is növelte a foglalkoztatást, és a külföldi munkavállalás is növekedésnek indult. Ezen tényezők mérsékeltebben érvényesülhetnek 2015-ben,

ami - együtt a kisebb növekedési ütemmel – azt jelenti, hogy csak mintegy 1 %-os foglalkoztatás-növekedés várható. 2016-tól a növekedés normális szintre állásával, és a bérek a GDP növekedésével összhangban várható növekedésének betudhatóan gyakorlatilag stagnáló foglalkoztatást várunk, figyelembe véve azonban azt is, hogy mivel a kormányzati szándék erősnek tűnik a foglalkoztatás növelésére, az államilag determinált foglalkoztatás tovább nőhet. A munkakínálatban beálló változásoknak (öregedés, iskolaköteles kor leszállítása és kevesebb államilag finanszírozott felsőoktatás) miatt a munkanélküliségi ráta csökkenése várhatóan mintegy 0,4 % lesz. A 2014-es bérnövekedés meghaladta a termelékenység növekedését, és hosszabb távon a termelékenységgel arányos, illetve a feszebb munkapiac miatt azt csekély mértékben meghaladó reálbér-növekedést várunk a későbbi évekre.

A foglalkoztatás növekedése és a beruházás utóbbi kétévi szárnyalása következtében általános az a vélemény, hogy a potenciális GDP nőtt, miközben az aktuális GDP és a potenciális közti rés 2016-ra várhatóan bezárul. Ennek megfelelően 2017-től évi 2,5 %-os várható GDP növekedést várunk, ami nem mondható sem optimista, sem pesszimista előrejelzésnek. A várt (hosszú távú) GDP növekedési üteme szerepet játszik a beruházás és az infláció előrejelzésénél közvetlenül, és áttételesen minden makró változónál. 2016-ig elfogadtuk az EU prognózisát és helyzetértékelését.

Az 1. Táblázat tartalmazza alap makroökonómiai előrejelzésünket együtt a 2014-es adatokkal 2018-ig.

1. Táblázat: Alap előrejelzés (éves növekedési ütemek százalékban)

	2014	2015	2016	2017	2018
Reál GDP	3,6	2,7	2,2	2,1	2,2
Lakossági fogyasztás	1,7	3,0	2,5	1,8	1,9
Közösségi fogyasztás	2,1	0,5	0,5	0,5	0,5
Állóeszköz felhalmozás	11,7	3,5	0,5	1,2	1,6
Export	8,7	6,4	6,6	6,4	6,4
Import	10,0	6,8	6,7	6,2	6,3
GDP deflátor	3,1	2,5	2,2	2,2	2,1
CPI	-0,2	0,1	1,6	1,8	2,0
Átlagbér	2,5	3,5	3,4	3,0	3,0
Foglalkoztatás	5,3	1,1	0,2	0,1	0,0

Összehasonlítás az MNB 2015. márciusi előrejelzésével

GDP előrejelzésünk 2015-ben 0,5 %-kal, 2016-ra pedig 0,3 %-kal kisebb növekedést jósol, mint az MNB 2015 márciusi előrejelzése. Ez több tényezővel magyarázható. Először is a belső fogyasztás növekedési ütemét az MNB mindkét évben mintegy 0.2 %-kal nagyobbra taksálja. (Lásd Függelék.) Másfelől az export növekedése üteme mintegy 1 %-kal meghaladja az MNB szerint mindkét évben az általunk előrevetített értéket, míg az export-import növekedési ütem különbsége nagyobb az MNB előrejelzés szerint, mint nálunk.

Ugyanakkor a két előrejelzés meggyezik a beruházások kétéves teljes növekedési ütemét illetően, miközben az MNB 2015-ben továbbra is jelentős növekedést, míg 2016-ban több, mint 1 %-os csökkenést vár.

Ami az áralakulással kapcsolatos várakozásokat illeti, a CPI előrejelzésben 2015-re mindössze 0,1 % a különbség, viszont 2016-ra az MNB várakozása 2 %-ot meghaladó árnövekedés, a mi 1,6 %-os várakozásunkkal szemben. Az MNB nem közli a GDP deflátorral kapcsolatos várakozásait, de a maginflációs előrejelzése alapján ez nem térhet el lényegesen a mi előrejelzésünktől.

A munkapiacra az MNB mindkét évben dinamikusabb növekedést jósol, míg a nominálbérek tekintetében alig van különbség a két előrejelzés között.

Mi okozhatja a különbségeket? Egyrészt a fogyasztói bizalom szerepével kapcsolatos eltérő várakozások, másrészt pedig a foglalkoztatás-bővülését illető, mind a magán- mind pedig a közszféra foglalkoztatási magatartását pozitívabban felbecsülő várakozások. A külső kereslet dinamizmusát, és az importkereslet rugalmasságát is vélhetően másképp ítéli meg a kétfajta projekció.

Összehasonlítás az IMF 2015. áprilisi előrejelzésével

Az IMF középtávú projekciót egész horizontunkon össze tudjuk hasonlítani előrejelzésünkkel. A GDP négy évének előrejelzésében jelentéktelen a különbség a két projekció között. Ugyanakkor annak struktúrája több tekintetben különbözik.

Az IMF csak az összes fogyasztásra ad meg előrejelzést, ezért az összehasonlítás kedvéért a mi lakossági és közösségi fogyasztásunkat átszámoljuk teljes fogyasztási növekedési ütemekre. A megfelelő számok: 2015: 2,5 %, 2016: 2,1 %, 2017: 1,5 %, 2018: 1,6 %. Az összevetés azt mutatja, hogy míg 2015-2016-ra az eltérés minimális, 2017-2018-ban az IMF lényegesen nagyobb fogyasztás-növekedést vár.

Az állóeszköz-felhalmozásnál a négy év összességében az IMF várakozása minimálisan haladja meg a miénket, azonban az időbeli struktúra teljesen más. Az első két évben az IMF szerint a beruházások lényegében stagnálni fognak, míg a mi előrejelzésünk szerint 2015-ben és 2016-ban összességében nagyobb lesz a növekedés, mint 2017-ben és 2018-ban.

Míg a belső kereslet előrejelzése azt indokolná, hogy az IMF GDP növekedési várakozása erőteljesebb lenne, mint a miénk, a külkereskedelem alakulásával kapcsolatos feltevések indokolják, hogy a GDP várakozások nem különböznek nagyon. Az IMF várakozásai szerint az export növekedési üteme mintegy 1 százalékponttal alacsonyabb lesz minden évben annál, amit mi várunk, és az export-import növekedési hozzájárulását is összességében alacsonyabbnak vélik.

Az IMF inflációs várakozásai is meghaladják a mienket, lényegében úgy vélik, hogy 2017-re a CPI eléri az éves 3 %-os „célértékét”.

Összevetés az Európai Bizottság 2015. márciusi ország jelentésével

Alap előrejelzésünk mind 2015-re, mind 2016-ra meghaladja 0,3 százalékponttal az Európai Bizottság előrejelzését a GDP növekedési ütem tekintetében. Ennek oka az, hogy mindhárom belföldi keresleti elem növekedését nagyobbra becsüljük, mint a European Commission. Ugyanakkor az Európai Bizottság előrejelzése a GDP deflátor tekintetében magasabb, mint a miénk, aminek következtében a nominális GDP előrejelzéseink alig különböznek egymástól.

Az Európai Bizottság foglalkoztatási előrejelzése közelebb áll az MNB általink optimistának nevezett előrejelzéséhez, mint a miénkhez. Ez azt is jelenti, hogy jelentős munkatermelékenység csökkenést jósolnak, összhangban a kormány munkapiaci intézkedéseit – különösen hosszú távú hatásait - bíráló álláspontjukkal.

Alternatív (optimista) scenárió

Az optimista scenárióban feltételeztük, hogy a foglalkoztatás az MNB várakozásai szerint alakul. Továbbá 2017-2018-ban a közösségi fogyasztás évi 1 %-os ütemben növekszik, és a beruházás 2017-2018-ban újra jelentősen nő, összhangban az IMF várakozásaival. Az export növekedési ütemét illetően is az MNB optimista feltevéseit használtuk. Az inflációt illető várakozásokat az MNB és az IMF előrejelzéssel összhangban tételeztük fel. Mindezek következményeként a GDP, a fogyasztás, az

import és a nominális bérek is nagyobb ütemben nőnek, mint az alapváltozatban. Az optimista változat kvantitatív eredményeit lásd a 2. Táblázatban.

2. Táblázat: Optimista makroökonómiai szcenárió

	2015	2016	2017	2018
Reál GDP	3	2,5	2,6	2,6
Lakossági fogyasztás	3,3	2,8	2,6	2,6
Közösségi fogyasztás	0,5	0,5	1	1
Állóeszköz felhalmozás	3,5	1,5	2,5	2,5
Export	7,4	7,5	7,5	7,5
Import	7,8	7,7	7,7	7,7
GDP deflátor	2,7	2,8	2,9	3,0
Infláció	0,5	2,0	2,7	2,9
Átlagbér	3,5	3,8	3,9	4,0
Foglalkoztatás	2	1	0,5	0,5

III. Államháztartási projekció

Középtávú költségvetési kivetítésünket a 2016-2018-as évekre adjuk meg változatlan költségvetési politika feltételezésével az alap és az optimista makroökonómiai scenárió bázisán. Minimalizálni akarjuk a feltevéseket arra vonatkozóan, hogy hogyan alakul az idei, azaz a 2015-ös költségvetés, és ez milyen intézkedéseket vált ki a döntéshozókból. Ennek megfelelően feltevésünk szerint a költségvetés alapösszefüggései 2015-ben teljesülni fognak, és ennek feltételezésével számoltunk „változatlan” költségvetési politikát a további évekre vonatkozóan. Ugyanakkor az elemzés során megfontoljuk azt is, hogy milyen lehetséges eltérések képzelhetők a változatlan költségvetési politikától, és, ahol tudjuk, kvantitatíven is jelezzük, hogy ennek milyen hatásai lehetnek.

Az államháztartás helyzetének alakulása 2014-ben és a 2015-ös várakozások

2014-ben az államháztartási hiány lényegesen kedvezőbben alakult a vártnál, részben a vártnál magasabb GDP növekedési ütem miatt is, de részben több adófajta bevételeinek váratlanul kedvező alakulása, és a kiadások kordában tartása miatt.

A bevételi oldalon a vállalati befizetések ugyan kisebbek lettek a tervezetnél, bár a társasági adó nagyobb, amit viszont több, mint ellensúlyozott az EVA gyengébb teljesítménye. A fogyasztást terhelő adók közül a fehéredés hatására nagy ÁFA bevétel emelkedés következett be, miközben a jövedéki adó szerényebben alakult, mint a tervezett, ami talán egy a jövedéki termékek oldalán fehéredés ellenes tendenciát sejtet. Az SZJA ugyanolyan ütemben, vagyis a vártnál jobban, nőtt, mint a bértömeg, a TB járulék ennél kisebb ütemben ugyan, de a vártat meghaladóan.

A kiadások között az egyenlegre negatív hatással volt, hogy az önkormányzati nettó kiadások és a vagyonnal kapcsolatos kiadások meghaladták a tervezettet. A kiadásokat csökkentő nagyon fontos tétel volt a kamatkiadások csökkenése.

A Nemzetgazdasági Minisztérium adatai szerint a tervezett 2,9 százalék helyett 2,6 százalék lesz a pénzforgalmi szemléletű államháztartási hiány 2014-ben, ami azt jelenti, hogy 0,773-ról 0,769-re csökkent az államadósság/GDP hányados. Az Európai Bizottság 2015. márciusi ország-jelentése abban látja az államadósság csökkentésének legnagyobb jelenlegi problémáját, hogy az Európai Bizottság által finanszírozott projektek belföldileg finanszírozott része terheket ró a költségvetésre. Ezt a problémát hangsúlyozza az MNB 2015. márciusi inflációs jelentése is, amely szerint „negatív kockázatot hordoz a 2007-2013-as uniós pénzügyi keret lehívásának túlbiztosítása”. Ez azonban nem érinti a 2016-2017-2018-as előrejelzést, ami a jelen tanulmány fókuszában van.

Az MNB 2015-re a szabad tartalékok zárolásával és 2,4 %-os ESA hiánnyal számol. Mi a jelen tanulmányban elfogadjuk a költségvetési tervben rögzített előirányzat teljesülését erre az évre, ami kicsivel több, mintegy 2,6 %-os GDP arányos pénzforgalmi hiányt jelent.¹ Megjegyzendő, hogy mind az MNB, mind pedig az Európai Bizottság kétségét fejezte ki bizonyos tőkebevételek megalapozottságát illetően, de kezdeti feltevésünk alapján ezeket a kétségeket nem vesszük számításba a továbbiakban.

A kivetítésnél komoly problémát jelent az, hogy nem tudunk elosztási, szektorális hatásokkal számolni. Az elmúlt évek költségvetési politikájának fontos eleme volt az, hogy sem szektorálisan nem volt közömbös, sem pedig a jövedelem társadalmi rétegek közötti újraelosztását illetően. Ilyen vizsgálatokhoz mikroadatokat tartalmazó adatbázisok intenzív alkalmazására van szükség.

¹ 2014 és 2015-re az ESA és a pénzforgalmi hiány eltérnek egymástól, de 2016-2018 között, amire a kivetítésünk irányul, nincs információnk az eltérések jellegéről. Az egész tanulmányban pénzforgalmi szemléletű hiánnyal dolgozunk, ami feltételezésünk szerint a következő években várható értékben megegyezik az ESA (eredmény szemléletű) hiánnyal.

Az államháztartási projekció tételeken

Bevételek

A bevételek esetében minden egyes tételnél feltételeztük azt, hogy teljesül 2015-ben a költségvetési terv nominálisan. A bevételek előrejelzésénél az úgynevezett elaszticitás módszert igyekeztünk alkalmazni, amelynek egyik speciális esete az, amikor az adott tétel arányát valamilyen makrómutatóhoz (pl. a GDP-hez) változatlanul tételezzük fel. (Az elaszticitás=1.) Sajnos a magyar adórendszerben meglévő gyakori változások miatt statisztikai próbálkozásaink nem hoztak szignifikáns eredményeket, sok adaton nyugvó ökonometria elemzéssel nem tudjuk az egyes adó és bevételi tételeket előrejelezni.

Vállalati befizetések

Társasági adó

A társasági adóbevételek váratlanul nagyon jól teljesítettek 2014-ben, de a társasági adóbevételek 2015-ös alakulását negatívan érinti az, hogy 2015. évi társasági adó kötelezettség csökkenni fog a devizahiteles elszámolási törvény és egyéb vonatkozó jogszabályok alapján. Elfogadjuk azt, hogy 2015-ben a társasági adó nominális összege a költségvetési törvényjavaslatnak megfelelően alakul, ám a következő évekre az előző évek tapasztalatai alapján – amikor a 2015-ös egyedi hatás már nem érvényesül – magasabb társasági adó/nominális GDP hányadossal számolunk, nevezetesen a 2013-es és 2014-es hányadosok átlagával. (2012-ben negatív volt a GDP növekedési üteme, és a következő évekre pozitív ütemet várunk.)

Egyéb vállalati adók

Az egyéb vállalati adók GDP-hez viszonyított értéke viszonylagos stabilitást mutatott az előző években. Változatlan költségvetési feltevésünknek megfelelően úgy véljük, hogy ezeknél a kormány szándéka innentől kezdve megtartani ezen adók összességének azt a GDP-hez viszonyított arányát, ami az 2015-ös költségvetési tervben szerepel. Igaz, hogy ezen adók esetében adómérséklés elképzelhető, de ezt a változatlan költségvetés feltevés alapján kivetítésünkben nem vesszük figyelembe.

Fogyasztáshoz kapcsolódó adók

ÁFA

Az ÁFA 2014-ben az egyik legjobban teljesítő adónem volt, amit általában az online pénztárgépek üzembe állításának szoktak betudni. Elfogadjuk a költségvetési előirányzat teljesülését 2015-re, és az ebből számolt ÁFA/nominális fogyasztás aránnyal számolunk a következő évekre, vagyis az ÁFA bevételek 1-es nominális fogyasztás elaszticitásával kalkulálunk. Ennek következtében előrejelzésünk szerint 2015-höz képest az ÁFA/GDP arány gyakorlatilag változatlan marad, csak enyhén csökken, de meghaladja a 2013-as arányt.

Jövedéki adó

A jövedéki adó estében 2015-re a költségvetés nominális szinten tartást irányoz elő. Ezt elfogadjuk, és azt tételezzük fel, hogy a jövedéki adó bevételek együtt mozognak a reálfogyasztással a későbbi években.

Pénzügyi tranzakciós illeték

A pénzügyi tranzakciós illeték bevételeknél a 2015-ös költségvetés jelentős nominális csökkenést irányoz elő. Ennek oka elszámolási, és feltételezzük, hogy ez a - jól tervezhető – adónem előirányzata teljesülni fog. A következő évekre pedig a nominális fogyasztással azonos mértékű növekedést jósolunk.

Egyéb fogyasztáshoz kapcsolódó adók

Az egyéb forgalmi adó bevételeknél azzal a feltételezéssel élünk, hogy a 2015-ös előirányzat teljesül, majd a 2013-2014-2015-ös évek nominális fogyasztáshoz viszonyított aránya fennmarad. Ezen adófajták aránya elhanyagolható.

Lakossági befizetések

SZJA

Az SZJA bevételek tekintetében is elfogadjuk a 2015-ös költségvetési irányzat teljesülését, majd a későbbi években az előrejelzett keresettömeg növekménynek megfelelő SZJA bevétel növekménnyel számolunk. Így összességében az SZJA bevételek aránya a GDP-hez képest enyhén csökken az előrejelzési időszak alatt.

Egyéb lakossági befizetések

Az egyéb lakossági befizetések 2014-ben nominálisan csökkentek 2013-hoz képest, azután, hogy az előző években nagyon magas növekedési ütemeket mutattak. Összességükben ezek jelentősége kicsi, bizonytalan pályájuk miatt a kivetítés során adottnak vesszük 2015-ös tervezett GDP-hez viszonyított arányukat, és ezt vezetjük tovább.

Egyéb bevételek

Az „Egyéb bevételek” a Magyar Államkincstár központi kormányzati mérlegjelentése alábbi kategóriáit foglalja magában:

- Költségvetési szervek és fejezeti kezelésű előirányzatok bevételei
- Állami vagyonnak kapcsolatos befizetések
- Egyéb bevételek
- Egyéb uniós bevételek
- Kamatbevételek.

Az Egyéb Bevételek GDP-hez viszonyított szintjét a GDP arányában rögzítettük, mind az alap, mind az optimista változatban.

TB alapok saját bevételei

Itt a TB alapok összes bevételeiből levonjuk a központi költségvetési támogatásokat és térítéseket. A TB bevételek 2014-ben lassabban nőttek, mint az SZJA bevételek, de ennek egyedi szabályozó változási okai voltak. Mivel a TB alapok saját

bevételeinek túlnyomó része a szociális hozzájárulási adó és a járulékok, ezért itt a nominális bértömeg arányában növeljük a bevételeket 2016-tól, miután 2015-re elfogadjuk a költségvetési előirányzat teljesülését.

Elkülönített alapok saját bevételei

Itt is levonjuk az Elkülönített Alapok összes bevételeiből a költségvetési támogatásokat. (Az Elkülönített Alapok bevételeinek része a TB járulékoknak az alapokat megillető része.) Az Alapok bevétele erősen ingadozott az utóbbi években. Ezért itt is ahhoz a feltevéshez folyamodunk, hogy elfogadjuk a 2015-ös előirányzatot, és a későbbi évekre a 2015-ös GDP arálynak megfelelő bevételeket jelzünk előre.

Kiadások

Támogatások

A „**Támogatások**” a Magyar Államkincstár központi kormányzati mérlegjelentése alábbi kategóriáit foglalja magában:

- egyedi és normatív támogatások
- közszolgálati műsorszolgáltatás támogatása
- szociálpolitikai menetdíj támogatás
- lakásépítési támogatások.

Ennél a tételnél a 2012-2015-ös átlagos GDP-hez viszonyított arányt vetítettük ki 2016-2018-ra.

Családi támogatások

Ide a Nemzeti Család és Szociálpolitikai Alap kiadásait soroltuk. Feltettük, hogy a 2015-ös szintet reálértékben megtartják a következő évek támogatási szintjei. Az MNB egyes pénzbeli transferek estében nominális szinten tartást tételez fel részben rezsicsökkentésnek betudhatóan. Ez tovább csökkentené ezen kiadási tételek GDP-beli arányát, ami így is mindkét scenárióban lefelé mutató pályát követ.

Társadalombiztosítási Alapok kiadásai

Itt is a reálértéken szinten tartást vettük a kivetítés alapjául. Jóllehet evvel a feltevessel is jelentősen csökken a társadalombiztosítási kiadások részaránya a GDP-hez viszonyítva a kivetítési horizonton - akár az alap, akár az optimista scenáriót tekintjük - elképzelhető, hogy ez a csökkenés még nagyobb lesz. A European Commission márciusi ország-jelentése hangsúlyozza, hogy középtávon a demográfia-érzékeny kiadások aránya jelentősen csökken a múltbeli nyugdíjreformoknak betudhatóan, amelyek az öregséggel kapcsolatos költségek relatív csökkenését eredményezik annak ellenére, hogy a társadalom öregszik.

Elkülönített alapok kiadásai

Itt a GDP-hez viszonyított arány átlagos változatlanságát tételeztük fel, az utóbbi évek hányadosaiból átlagot számolva.

Egyéb kiadások

Az „**Egyéb kiadások**” a Magyar Államkincstár központi kormányzati mérlegjelentése alábbi kategóriáit foglalja magában:

- Költségvetési szervek és fejezeti kezelésű előirányzatok kiadásai
- Társadalmi önszerveződések támogatása
- kormányzati rendkívüli kiadások
- kezességérvényesítés
- egyéb kiadások
- tartalékok
- állami vagyonnak kapcsolatos kifizetések
- hozzájárulás az EU költségvetéséhez.

Ezt a tételt is változatlannak tételezzük fel a GDP százalékában a kivetítés horizontján, de úgy, hogy 2016-tól nem számolunk tartalékkal. Kockázatként jelenik

meg, hogy a közsféra béremelése lehet nagyobb mértékű annál, mint ami a nominális GDP növekedési üteméből következik. Kivetítési horizontunk végén – 2018-ban – bekerülhet a képbe a paksi bővítés költsége is, amit az EU ország-jelentése akár a GDP 1,1 %-ra is becsül.

Önkormányzatok nettó kiadása

Az „**Önkormányzatok nettó kiadása**” a Magyar Államkincstár központi kormányzati mérlegjelentése alábbi kategóriáit foglalja magában:

- helyi önkormányzatok támogatása
- támogatás az önkormányzati adósságok csökkentéséhez
- mínusz a helyi önkormányzatok befizetései.

Ebben az esetben a 2014 és 2015-ös évek átlagos GDP-hez viszonyított arányát használtuk a kivetítés során.

Az alapszcenáriohoz tartozó államháztartási projekció

Először a GDP százalékában kifejezve adjuk meg projekciónkat. A Függelék tartalmazza összehasonlításképpen a 2014-2015-ös adatokat, ugyanebben a bontásban.

3. Táblázat: Az államháztartás pénzforgalmi szemléletű bevételei a GDP százalékában

Államháztartási bevételek	2015	2016	2017	2018
Vállalati adók	3,9	4,0	4,0	4,0
ebből: Társasági adó	1,0	1,2	1,2	1,2
Fogyasztáshoz kapcsolódó adók	12,8	12,7	12,6	12,5
ebből: ÁFA	9,5	9,4	9,4	9,4
jövedéki adó	2,7	2,7	2,6	2,5
tranzakciós illeték	0,6	0,6	0,6	0,6
Lakossági adók	5,4	5,3	5,3	5,2
ebből SZJA	4,9	4,8	4,8	4,7
TB alapok bevételei	13,0	12,9	12,7	12,5
Elkülönített alapok bevételei	1,5	1,5	1,5	1,5
Egyéb bevételek	10,0	10,0	10,0	10,0
Összes bevétel	46,8	46,7	46,4	46,0

Láthatóan 2015 után a változatlan költségvetés feltételezés miatt viszonylag stabil arányokat jósolunk, de kirajzolódik az a tendencia, hogy a bevételek aránya a GDP-hez viszonyítva csökken, összességében az időszak végére mintegy 1,2 százalékponttal.

Ugyanez a táblázat milliárd forintban kifejezve.

4.

táblázat Az államháztartás pénzforgalmi szemléletű bevételei milliárd forintban

Államháztartási bevételek	2015	2016	2017	2018
Vállalati adók	1305,952	1418,206	1484,188	1557,795
ebből: Társasági adó	341,400	407,789	426,762	447,927
Fogyasztáshoz kapcsolódó adók	4396,685	4473,113	4636,418	4833,326
ebből: ÁFA	3172,385	3319,964	3457,457	3625,320
jövedéki adó	913,500	937,251	954,122	972,250
tranzakciós illeték	206,200	215,792	224,729	235,640
Lakossági befizetések	1806,600	1873,677	1939,628	2004,915
ebből SZJA	1639,700	1698,841	1756,657	1812,870
TB befizetések	4353,070	4510,077	4663,568	4812,802
Elkülönített alapok bevételei	486,730	509,874	533,596	560,059
Egyéb bevételek	3360,813	3520,619	3684,416	3867,141
Összes bevétel	15709,850	16410,923	17052,073	17751,765

A következő táblázat a kiadási adatokat tartalmazza, ahol nettósítva jelennek meg a helyi önkormányzatok kiadásai.

5. Táblázat: Az államháztartás pénzforgalmi szemléletű kiadásai a GDP százalékában

Államháztartási kiadások	2015	2016	2017	2018
Támogatások	1,8	1,8	1,7	1,7
Családi támogatások	2,1	2,1	2,0	2,0
Általános kiadások	23,7	23,6	23,6	23,6
TB kiadások	14,7	14,3	14,0	13,7
Elkülönített alapok kiadásai	1,7	1,6	1,5	1,5
Önkormányzatok nettó kiadása	1,9	2,2	2,2	2,2
Kamatkiadások	3,3	3,2	3,2	3,2
Összes kiadás	49,1	48,7	48,3	47,9

Láthatóan projekciónk szerint 2015 és 2018 között a kiadások mintegy 0,6 százalékponttal csökkennek, aminek főképpen a társadalombiztosítási kiadások súlyának a csökkenése az oka.

A következő táblázat a milliárd forintban kifejezett kiadási értékeket tartalmazza.

6. táblázat: Az államháztartás pénzforgalmi szemléletű kiadásai (milliárd forintban)

Államháztartási kiadások	2015	2016	2017	2018
Támogatások	604,515	619,628	635,119	652,267
Családi támogatások	707,925	722,084	738,691	760,114
Általános kiadások	7931,004	8306,952	8693,433	9124,575
TB kiadások	4935,437	5034,146	5149,931	5299,279
Elkülönített alapok kiadásai	537,680	551,122	564,900	580,152
Önkormányzatok nettó kiadása	643,606	759,332	794,660	834,070
Kamatkiadások	1112,231	1124,936	1177,274	1235,660
Összes kiadás	16472,398	17118,200	17754,008	18486,117

A fenti két táblázat alapján készített alábbi tábla mutatja a költségvetés egyenlegéről tett előrejelzésünket a GDP százalékában kifejezve, illetve az adóssághányadot (államadósság/GDP).

7. Táblázat: Államháztartási egyenleg a GDP százalékában és adósságráta (alapszcenário)

	2015	2016	2017	2018
Bevételek	46,8	46,1	46,1	45,7
Kiadások	49,3	48,4	48,3	47,9
Egyenleg	-2,6	-2,3	-2,2	-2,2
Adósság/GDP	0,756	0,745	0,734	0,721

Láthatóan alapváltozatunk változatlan költségvetést feltételezve csökkenő államháztartási deficitet, és csökkenő adósságrátát mutat. Ennek legfőbb „oka” a TB alapok egyenlegének a javulása. Mind a bevételek, mind a kiadások csökkennek a projekció szerint a GDP százalékában kifejezve, ám az utóbbiak csökkenése meghaladja az előbbiekéét. Az Európai Bizottság 2016 végére jósolja az adósságráta 0,76 századra csökkenését, tehát a mi változatlan költségvetést feltételező kivetítésünk ennél kedvezőbb képet mutat. Az IMF előrejelzése 2017-re 0,739, tehát nagyon hasonló a mi értékünkhöz.

Az optimista makroökonómiai előrejelzéshez tartozó államháztartási projekció

8. táblázat: Az államháztartás pénzforgalmi szemléletű bevételei a GDP százalékában (optimista scenárió)

Államháztartási bevételek	2015	2016	2017	2018
Vállalati adók	3,9	4,0	4,0	4,0
ebből: Társasági adó	1,0	1,2	1,2	1,2
Fogyasztáshoz kapcsolódó adók	12,8	12,9	12,8	12,7
ebből: ÁFA	9,5	9,4	9,3	9,3
jövedéki adó	2,7	2,6	2,6	2,5
tranzakciós illeték	0,6	0,6	0,6	0,6
Lakossági adók	5,4	5,3	5,3	5,2
ebből SZJA	4,9	4,8	4,8	4,7
TB alapok bevételei	13,0	12,8	12,7	12,6
Elkülönített alapok bevételei	1,5	1,4	1,4	1,4
Egyéb bevételek	10,0	10,0	10,0	10,0
Összes bevétel	46,8	46,6	46,3	46,0
Memorandum: nominális GDP				

Az alapváltozathoz képest megállapítható, hogy itt jelentős a csökkenés a bevételi hányadban.

A kiadási oldalt mutató táblázat az optimista scenárió szerint:

10. táblázat: Az államháztartás pénzforgalmi szemléletű kiadásai a GDP százalékában (optimista scenárió)

Államháztartási kiadások	2015	2016	2017	2018
Támogatások	1,8	1,8	1,8	1,7
Családi támogatások	2,1	2,0	2,0	1,9
Központi kiadások	23,7	23,6	23,6	23,6
TB kiadások	14,7	14,2	13,8	13,4
Elkülönített alapok kiadásai	1,7	1,6	1,5	1,5
Önkormányzatok nettó kiadásai	1,9	2,2	2,2	2,2
Kamatkiadások	3,3	3,2	3,2	3,2
Összesen	49,3	48,8	48,3	47,8
Memorandum: Nominális GDP				

Itt ugyanazt a csökkenő tendenciát látjuk összességében. (Az optimista scenárióhoz tartózó milliárd forintban kifejezett értékeket a B. Függelék tartalmazza.)

Mindezek eredőjeként az államháztartási egyenleg és az adósságráta alakulása:

12. táblázat Államháztartási egyenleg a GDP százalékában (optimista scenárió)

	2015	2016	2017	2018
Bevételek	46,8	46,6	46,3	46,0
Kiadások	49,3	48,8	48,3	47,8
Egyenleg	-2,5	-2,2	-2,0	-1,8
Adósság	0,753	0,736	0,717	0,696

Az optimista scenárió a bevételek és a kiadások súlyának jelentős csökkenése mellett az államháztartási hiány jelentősebb csökkenését vetíti előre, és ezzel együtt az adósságráta is ennek megfelelően jobban csökken, mint az alapszenárióban. Ha mechanikusan tovább „vetítenénk” az optimista scenárió által sugallt adósságcsökkenést, akkor azt kapnánk, hogy az államadósság 2023-ban érné el a kívánt 0,6-es értéket.

Kockázatok és értékelés

Kivetítésünk szerint változatlan költségvetés feltételezésével az államháztartási hiány 2018-ig csökkenő pályán lesz, míg az államháztartási hiány biztosan 3 % alatt marad. Ez a várakozás konzisztens az MNB, az IMF és az Európai Bizottság várakozásaival, habár a mértékek különböznek.

Az adósság csökkenése az előző évtized végéhez és a mostani évtized első éveire viszonyítva magasabb növekedési ütemen, az adósság kamatköltségeinek csökkenésén, és a Társadalombiztosítási rendszer kedvezően alakuló egyenlegén alapul. Kérdés azonban, hogy az adósság csökkenésének üteme elegendő-e.

Már a kivetítési időszak végén megjelenhetnek a Paksi bővítés költségei, amivel még nem számoltunk. Ha ez valóban a GDP 1,1 százalékára rúghat (lásd IMF), akkor már 2018-ban is csak az optimista scenárió esetén marad az államháztartási hiány 3 % szint körül. Továbbra is veszély rejlik a devizaadósságban, amely egyre csökkenő arányú ugyan, de egy olyan esetleges forint leértékelődés, ami nem feltétlenül belső

gazdasági viszonyok hatására következik be, komoly veszélyforrást jelent az adósságrátára nézve. A jelenleg érvényes kormányzati ígérek a 2016-tól kezdődő adócsökkentésről azt jelentik, hogy vagy az egyéb bevételek oldalán, vagy pedig a kiadásoknál újabb kiigazítás válhat szükségessé, vagyis eltérés a változatlan költségvetés feltételezésétől.

Nem világos azonban, hogy ez az esetleges kiigazítás milyen forrásokból történhet. A hozamok történelmileg alacsony szinten vannak, az ezeken való további megtakarítás nagyon valószínűtlen. Ha a Magyar Nemzeti Bank felértékelő árfolyam politikát folytatna, azzal ugyan csökkenthetné a devizaadósság költségeit, viszont alááshatná a növekedést, és ez egyébként is valószínűleg a forinthatamok növekedése mellett történhetne meg.

A Társadalombiztosítási Alapok helyzete jelenleg segíti a költségvetést, de olyan veszélyeket hordoz, mint például az, hogy hosszabb távon jelentős rétegek szorulnak ki a nyugdíj ellátásból. Ez valószínűleg még nem releváns kivetítési horizontunkon, de mindenképpen behatárolja itt a mozgásteret.

Az ágazati adók szolgáltatata további mozgástér is szükségesnek látszik, különösen, hogy az elmúlt hónapok brókeresőjeinek költségei is, úgy tűnik, a pénzügyi szektort fogják terhelni. Eközben a közfoglalkoztatás további kiterjesztése, illetve fenntartása, is költséges.

Mindazonáltal az IMF szerint pozitív lehetőségei is vannak a költségvetésnek. 2015 és 2020 között mintegy 4,2 százalékpontnyi (a GDP százalékában) egyenlegjavító intézkedést tartanak megvalósíthatónak. Ezek közé tartozik például a költségvetési foglalkoztatás csökkentése, a kiadások racionalizálása (1,5 százalékpont), bizonyos támogatások és adókedvezmények megszüntetése, a közmunka program költségeinek csökkentése, illetve az ÁFA csalás redukálása és az ÁFA kulcsok csökkentése (a kettő együtt összesen 1,1 százalékpont a GDP arányában). Ezek közül azonban egyedül az ÁFA bevételek növelése tűnik olyannak, amely a kormány politikai céljaival, illetve preferenciáival összhangban lehet.

Mind az IMF, mind pedig a European Commission kockázat elemzése az mutatják, hogy a makroökonómiai fejlemények alakulására érzékeny a költségvetés helyzete

hosszú távon, azaz nagyobb adósság csökkenésre lenne szükség azért, hogy az államadósság pozíciója robusztusabbá váljon.

IV. Összefoglaló

A 2014-es növekedés alapvetően beruházás alapú – és nagy részben a kormányzati beruházásoknak köszönhető - volt, míg a várakozások szerint 2015-ben a beruházások helyét a belföldi kereslet egy másik eleme, a lakossági fogyasztás, veszi át, mint a növekedés fő motorja. Ez azt is jelenti, hogy a külkereskedelem, amely a közelmúltban és a közeljövőben meghatározó volt, és hosszú távon marad is, a magyar gazdasági növekedésben mintegy szokatlanul kis szerepet kap. Az inflációs folyamatok 2014-ben azzal a sajátossággal bírtak, hogy lényegesen eltért a GDP deflátor árindexe és a fogyasztói árindex egymástól, mégpedig úgy, hogy az utóbbi – nem kis részben ismét kormányzati beavatkozásoknak betudhatóan – alacsonyabb volt. Szintén jó részben az állami foglalkoztatáspolitikára – közmunka program – a foglalkoztatás jelentősen bővült 2015-ben, és ez a bővülés ha nem is ugyanolyan mértékben, folytatódni fog 2015-ben is.

Alap GDP előrejelzésünk 2015-ben 0,5 %-kal, 2016-ra pedig 0,3 %-kal kisebb növekedést jósol, mint az MNB 2015. márciusi előrejelzése. Az IMF középtávú projekcióját egész horizontunkon össze tudjuk hasonlítani előrejelzésünkkel, és azt látjuk, hogy a GDP négy évének előrejelzésében jelentéktelen a különbség a két projekció között. Alap előrejelzésünk mind 2015-re, mind 2016-ra meghaladja 0,3 százalékponttal az Európai Bizottság előrejelzését a GDP növekedési ütem tekintetében. Az egyes előrejelzések közti különbségek elsősorban a fogyasztás szerepének megítélése miatt különböznek, amely részben a defláció, részben a lakossági adósságállomány csökkenése, részben pedig a foglalkoztatás növekedés hatásainak optimistább vagy kevésbé optimistább megítélésén alapulnak.

Bár az alap előrejelzés mellé egy optimista scenáriót is felvázoltunk, megemlítendő, hogy különösen hosszabb távon a magyar makrogazdasági pálya számos negatív kockázattal is terhelt. Előrejelzésünkben ezeket nem fontoltuk meg, mintegy bízva abban, hogy ezek hatásai elsősorban előrejelzési horizontunk után fognak jelentkezni.

Az export teljesítmény hosszabb távon függ a potenciális termelési kapacitásoktól. Jóllehet reálárfolyam oldalról, amit a mi előrejelzésünk is figyelembe vesz, egyelőre nem látszanak problémák, léteznek olyan indikátorok, amelyek azt mutatják, hogy a

magyar gazdaság export szektora veszített nemzetközi versenyképességéből. A foglalkoztatás növekedése és a munkanélküliség csökkenése a munkatermelékenység csökkenésével járt, és régiós összehasonlításban alacsony Magyarország potenciális GDP növekedési üteme.

2014-ben az államháztartási hiány lényegesen kedvezőbben alakult a vártnál, részben a vártnál magasabb GDP növekedési ütem miatt is, de részben több adófajta bevételeinek váratlanul kedvező alakulása, és a kiadások kordában tartása miatt is. Elfogadjuk a költségvetési tervben rögzített előirányzat teljesülését erre az évre, ami kicsivel több, mintegy 2,6 %-os GDP arányos pénzforgalmi hiányt jelent.

Változatlan költségvetést feltételező számításainkból kirajzolódik az a tendencia, hogy a bevételek aránya a GDP-hez viszonyítva csökken, összességében az időszak végére mintegy 1,2 százalékponttal 2015-ös értékéhez képest. Projekciónk szerint 2015 és 2018 között a kiadások mintegy 0,6 százalékponttal csökkennek, aminek főképpen a társadalombiztosítási kiadások súlyának a csökkenése az oka. Alapváltozatunk változatlan költségvetést feltételezve csökkenő államháztartási deficitet, és csökkenő adósságrátát mutat. Ennek legfőbb magyarázata a TB alapok egyenlegének a javulása. Mind a bevételek, mind a kiadások csökkennek a projekció szerint a GDP százalékában kifejezve, ám az utóbbiak csökkenése meghaladja az előbbieket.

Az optimista változatról megállapítható, hogy az alapváltozathoz képest itt jelentős a csökkenés a bevételi hányadban, és ugyanazt a csökkenő tendenciát látjuk összességében, mint a bevételeknél. Az optimista scenárió a bevételek és kiadások súlyának jelentősebb csökkenése mellett az háztartási hiány csökkenését is előrevetíti az alapváltozathoz képest, és az adósságráta is ennek megfelelően jobban csökken, mint az alapszenárióban.

Kivetítésünk szerint változatlan költségvetés feltételezésével az államháztartási hiány 2018-ig csökkenő pályán lesz, míg az államháztartási hiány biztosan 3 % alatt marad. Az adósság csökkenése az előző évtized végéhez és a mostani évtized első éveire viszonyítva magasabb növekedési ütemen, az adósság kamatköltségeinek

csökkenésén, és a Társadalombiztosítási rendszer kedvezően alakuló egyenlegén alapul.

Már a kivetítési időszak végén megjelenhetnek a Paksi bővítés költségei, amivel nem számoltunk. Ha ez a GDP 1,1 százalékára rúg, akkor már 2018-ban is csak az optimista scenárió esetén marad az államháztartási hiány a 3 %-os szint körül.

Amennyiben kiigazításra lenne szükség, nem világos, hogy ez milyen forrásból származhatna, különösen, ha figyelembe vesszük a kormány adócsökkentési ígéreteit, amelyek 2016-tól „esedékesek”. Sem a monetáris politika, sem az ágazati adók kínálta lehetőségek nem tűnnek tovább tágíthatóknak. Az IMF 2015 márciusi ország-tanulmánya identifikál olyan területeket, amelyeken összességében öt év alatt mintegy 4,2 % GDP arányos egyenleg javítás lenne elérhető, de ezek általában olyan tételek, amelyek bevezetése politikai, illetve preferenciális okokból nem valószínű. Egyenlegjavítást leginkább az ÁFA beszéd hatékonysága növelésétől várhatunk, illetve abban bízhatunk, hogy az öregedési költségek csökkenése az általunk előrejelzettnél nagyobb mértékben realizálódik. Kockázatelemzések azt mutatják, hogy a makroökonómiai fejlemények alakulására érzékeny a költségvetés helyzete hosszú távon, azaz az általunk változatlan költségvetési feltevés mellett számítottnál nagyobb adósság csökkenésre lenne szükség azért, hogy az állam finanszírozási pozíciója robusztusabbá váljon.

V. Felhasznált források

- European Commission, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Country Report Hungary 2015 Including an In-Depth Review on the prevention and correction of macroeconomic imbalances, 2015. március.
- Gazdaságkutató Intézet, Előrejelzés 2015-re (2015/1. prognózis)
- International Monetary Fund, IMF Country Report No. 15/92, HUNGARY, 2015 ARTICLE IV CONSULTATION—STAFF REPORT; 2015. március.
- Magyar Nemzeti Bank, Inflációs jelentés, 2015. március.
- 2014. évi C. törvény Magyarország 2015. évi központi költségvetéséről
- KHT Mérlegek
- KSH Általános gazdasági mutatók

A. Függelék

A makroökonómiai modell alapösszefüggései

A modellben az alábbi ágazatokat különböztetjük meg: Mezőgazdaság, Ipar, Építőipar, Kereskedelem és vendéglátás, Posta, szállítás, távközlés, Gazdasági és pénzügyi szolgáltatások, Oktatás, Egészségügyi és szociális ellátás, Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás, Egyéb.

Az összes nominális fogyasztást a magánszektorok termékeiből és az importból a nominális munkajövedelem és a nominális GDP függvényében fejezzük ki. A fogyasztási keresletet ezután ÁKM-ből kapott súlyokkal felosztjuk a privátszektorokhoz tartozó termékekből (hazai+import) való fogyasztásra.

Itt a fogyasztói árindexeket ágazat specifikus fogyasztói adó kulccsal felszorozva kapjuk meg a termelői árindexből. Az import termékekből való fogyasztást arányosnak vesszük a megfelelő szektor termékének fogyasztásával.

Az állami szektorok fogyasztását külön kezeljük. Azt az elvet követjük, hogy a később meghatározott ágazati nominális output ÁKM-ből nyert konstans hányada a lakosság által finanszírozott fogyasztás. Ezekben az ágazatokban a fogyasztás jelentős része vagy közösségi fogyasztás (Közigazgatás), vagy természetbeni juttatás (Oktatás és Egészségügy).

A modellben nem teszünk különbséget közösségi és a kormány által finanszírozott személyes fogyasztás között. A magánszektorok iránti reál kormányzati kereslet reálértékben adott, és a magánfinanszírozású kereslet százalékában van kifejezve. Az állami ágazatok iránti nominális kormányzati kereslet fix százaléka az adott ágazat nominális outputjának.

A beruházás (tőkefelhalmozás) tekintetében, hasonlóan a fogyasztáshoz, különbözően kezeljük a magán és állami ágazatokat. Lényeges különbség azonban, hogy itt az egyes ágazatok beruházási keresletét tekintjük eltérőnek, míg a fogyasztás-megtakarításnál a háztartások viselkedése volt ágazatcsoportonként különböző. Az egyes ágazati összes beruházási keresletekből aztán beruházási keresletet az ÁKM-együtthatók alapján generálunk.

Az amortizációs kulcsokat ágazatokként az KM-ből és a tőkeadatokból számítottuk. A magán szektorokban a beruházást lényegében az akcelerator elmélet írja le, ami konstans kamatláb mellett levezethető hosszú távon egy Cobb-Douglas termelési függvényes modellből. Azaz a vállalatok feltevés szerint konstans termelés/tőke arányra törekszenek. Azonban az igazodás itt is lassú, ami a rugalmas akcelerator modellnek felel meg. A vállalati cél tőkeállomány azonban a várható, jövőbeli outputnak felel meg. Feltevéseink szerint az egyes ágazatokban mindig konstans növekedést várnak. A vállalati beruházások az implicit beruházási egyenlet alapján, az amortizációt figyelembe véve határozódnak meg. A tőkeigazodási paraméterek a 2000-2008-as nettó tőkeállomány és kibocsátás adatok alapján OLS becslésekkel lett meghatározva.

A beruházási kereslet az egyes ágazatok termelése iránt konstans együttthatókkal határozódik meg, ahol a konstans együttthatókat a beruházási keresleti arányok 2001-2009-es átlagai alapján határoztuk meg, de részben kalibráltuk is őket a 2010-es beruházási adatokhoz.

A magán szektorok aggregált termelési függvényeinek alakja Cobb-Douglas, de szerepel benne egy kapacitás-kihasználtsági változó is. Alapfelgondolásunk szerint a kibocsátás minden periódusban azonos a kereslettel, és rövid távon rögzített tőke (kvázi-fix tényező) mellett a kapacitáskihasználtság és a munkainput igazodása hozza létre az egyensúlyt. A kapacitáskihasználtság ingadozása tehát lényeges része a gazdasági folyamatoknak, ami egyrészt felfogható keynesiánus megközelítésnek, de a modern reál üzleti ciklusok elméletének (RBC) fontos eleme is.

Összhangban az elfogadott makroökonómiai elmélettel az árakat és béreket rövid távon merevnek tekintjük. Minden periódusban először az árak és bérek határozódnak meg, tehát ezek egyidejű információt nem használnak fel. Ez a megközelítés természetesen inkább indokolható magasabb frekvencián, mint egy éves periódust használó modellben, ám az ármerevség alacsony infláció melletti ismert becslései alapján nem követünk el nagy hibát, ha ezt ebben a modellben is alkalmazzuk. Ugyanakkor az ár és bérmeghatározás alapelvei némiképpen különböznek. Az árakat úgy tekintjük, mint amelyeket versenyző (ha nem is tökéletesen versenyző) vállalatok határoznak meg, míg a nominális béreket implicitely alkufolyamat kimenetelének tekintjük.

Az árak az egységköltségre rakott "haszonkulccsal" (árrés) határozódnak meg. Ez összhangban lehet monopolisztikus versennyel, de úgyis értelmezhetjük, hogy a árrés csupán a tőkeköltséget reprezentálja exogén tőkeköltség mellett.

A termelői árakat a nominális bérekből és importárakból alkotott költségindexre rakott haszonkulccsal határozzuk meg, ahol az egyenletek paramétereit becsültük. A fogyasztói árakat a forgalmi adóval (ÁFA) növelt termelői árként definiáljuk.

Az árak az egységköltségre rakott haszonkulccsal (árrés) határozódnak meg. Ez összhangban lehet monopolisztikus versennyel, de úgyis értelmezhetjük, hogy a árrés csupán a tőkeköltséget reprezentálja. Az árak igazodása lassú. Az importigény megléte miatt a fogyasztói árakban is külön szerepe van az importnak, és ugyanezen okból külön beruházási árindex van, ami nem egyezik meg a termelői árindexszel. Az export- és importár devizában exogén, és ezek árfolyammal való szorzata adja a forintban számított export és import árszintet. A modellben az adóhatástól megtisztított maginflációs árszint az egységköltségre (azaz a fajlagos munkaköltség és a forintban mért importár kombinációjára) rakott haszonkulccsal határozódik meg. A maginflációs egyenletet hibakorrekciós formában írtuk fel. Ha a haszonkulcs a hosszú távú értékénél nagyobb, akkor ez lefelé irányuló nyomást jelent az árakra, a túl kicsi haszonkulcs pedig felfelé tolja azokat. A perzisztencia miatt az árváltozás késleltetett értéke is szerepel az egyenletben, valamint, mivel a tapasztalatok szerint az importárak a munkaköltségeknél gyorsabban gyűrűznek be az árakba az import deflátor változása közvetlen módon is megjelenik. A fogyasztási kiadások deflátorát a maginflációs mutatóból az indirekt adókkal való korrekció után kaptuk meg. A háztartási és kormányzati beruházási árindexet a maginflációs árindexszel közelítettük, a magánberuházások árát pedig az ilyen beruházások eltérő importtartalma miatt a maginflációs árszint és az importárak 0,7-0,3 súlyú kombinációjaként kaptuk.

A bérezési magatartás kulcsa az, hogy a legfontosabb ágazatot, az ipart, mintegy bérmeghatározónak tekintjük az egész gazdaság számára. Ez azt jelenti, hogy az ipari bérek implicit alkufolyamat eredményeként határozódnak meg. Feltevésünk szerint a nominális béreknek a kívánt szintje abból az összefüggésből adódik, hogy mekkora a bérek részesedése a termelési értékből az iparban. Ezt a részesedést múltbeli adatokból becsültük, és feltesszük, hogy ez a béralkuban célértékként

funkcionál. A célt azonban csak igazodási folyamat eredményeként érik el, összhangban az igazodási folyamatokra vonatkozó általános feltevéseinkkel.

A foglalkoztatás keresleti alapon van meghatározva adottnak véve a fentebb meghatározott nominálbért. Itt is kívánt foglalkoztatási arányban gondolkodunk, ahol a kívánt arányt itt is a becsült termelési függvényből származtatjuk a magánszektorokban. Az igazodás az egyensúlyi értékhez itt is lassú. Az állami ágazatokban a foglalkoztatás pályája exogén, scenárióképző paraméterként alkalmazzuk.

Az export- és importár euróban exogén, és ezek árfolyammal való szorzata adja a forintban számított export és import árszintet. A külső árak begyűrzését az import és export deflátorba tehát azonnalinak tekintjük, de mivel ezek exogének, amiket simán változónak feltételezünk ez a feltevés hosszú távon nincs befolyással a modell eredményeire.

Exportja a modellben csak a magán ágazatoknak van, jöllehet az ÁKM-ekben csekély mennyiségű export szerepel a többi ágazatban is. Ebben elsősorban egy exogén keresleti trend van, másodsorban pedig szerepel az ipari kapacitáskihasználási mutató, ami azt kívánja reprezentálni, hogy nagyobb kapacitáskihasználás növeli a termelés határköltségét. Ennek a rugalmasságát az export reálárfolyam rugalmasságával azonos mértékűnek tételezzük fel. Az egyes változatok fontos ismérve az, hogy milyen exportkeresleti alaptrendet tételezünk fel. A magán ágazatok exportjáról azt tételeztük fel, hogy konstans arányban követik az ipari exportot, mintegy kiegészítő szolgáltatásként.

Az export és import jelentős korrelációja és a magyar kereskedelem vertikális integráltsága miatt nagyon fontosnak tűnik, hogy a termelés és a végső kereslet különböző komponensei különböző együttthatókkal rendelkezzenek az importegyenletben.

B. Függelék

F1. táblázat: Az államháztartás pénzforgalmi szemléletű bevételei milliárd forintban az optimista változat szerint

Államháztartási bevételek	2015	2016	2017	2018
Vállalati adók	1305,952	1433,491	1513,413	1599,345
ebből: Társasági adó	341,400	412,184	435,163	459,874
Fogyasztást terhelő adók	4396,685	4481,834	4696,503	4929,684
ebből: ÁFA	3172,385	3326,436	3505,072	3700,494
jövedéki adó	913,500	939,078	963,494	988,545
tranzakciós illeték	206,200	216,213	227,824	240,526
Lakossági befizetések	1806,600	1894,891	1980,669	2072,345
ebből SZJA	1639,700	1719,029	1795,001	1876,135
TB befizetések	4353,070	4563,672	4765,363	4980,757
Elkülönített alapok bevételei	486,730	512,867	541,469	572,206
Egyéb bevételek	3360,813	3558,563	3756,967	3970,288
Összes bevétel	15709,850	16551,811	17366,808	18243,440

F2. táblázat: Az államháztartás pénzforgalmi szemléletű kiadásai milliárd forintban az optimista változat szerint

Államháztartási kiadások	2015	2016	2017	2018
Támogatások	604,515	621,444	639,463	658,647
Családi támogatások	707,925	722,084	741,580	763,086
Általános kiadások	7931,004	8396,481	8864,618	9367,951
TB kiadások	4935,437	5034,146	5170,068	5320,000
Elkülönített alapok kiadásai	537,680	552,735	568,764	585,827
Önkormányzatok nettó kiadása	643,606	767,515	810,308	856,317
Kamatkiadások	1112,231	1137,060	,1200,456	1268,618
Összes kiadás	16472,398	17231,463	17995,257	18820,446